

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Annales Ecclesiastici

Jncipiens à Juliano Apostata Jmperatore, perducitur vsque ad obitum
Theodosii Augusti: continet annos XXXIV.

Baronio, Cesare

Coloniæ Agrippinæ, 1624

Iesv Christi Annus 395. Sirici Pap. Annus 11. Theodosii Imp. Annus 17.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14548

XCVII. Sed & Tetradij viri clarissimi admiratione digna fuit conuersio: hic primum ethnicus, quanto factu timidus esset, ex Aufonij ad eam verbis accipe, quibus ait a.

Cur me supino peccatoris fastu iunctu Spernis potam Consules? Tuij, amantem, teq; mirantem, &c. Quomodo autem hic opera S. Martini ad Christianay fidem sectanda conuersus sit; Seuerus, de quo nunc egimus, in rebus gestis S. Martini ita describit: Eodem tempore, Tetradij cuiusdam Proconsulari viri seruis demonis correptus, dolendo exitu cruciabat. Rogatus ergo Martinus, vt ei manum imponeret, delicti cum ad se iuber. Sed nequam spiritus nullo profecto modo ex cella, in qua erat, potuit: ita in aduentibus rabi- dus dentibus favebat. Tum Tetradius ad genua beati viri adoluitur, orans, vt ad domum, in qua demoniacus habebatur, ipse descenderet. Tum vero Martinus rogare se profani & Gentili domum adire posse: nam Tetradius eodem tempore alibi Gentilitatis errore implicatus tenebatur. Sponte se legitur, sile puero demon fuisse exactus, Christianum fore. Ita Martinus, imposita manu puero, immundum ab eo spiritum eiecit. Quo viso, Tetradius in Dominum lesium credidit, statimq; catechumenus factus, nec multo post baptizatus est, semperq; Martinum salutis sue auctorem miro coluit affectu, haec de Tetradio Seuerus.

XCVIII. Claruisse autem in Gallia his ipsis temporibus praeter S. Martinum alios complures insignes sanctitate Episcopos, idem qui supra Paulinus testatus est cum Epistola, quae desideratur, fragmentum a Gregorio suae intextum habetur hinc hinc his verbis e: Si enim vos videlicet dignos Domino Sacerdotes, vel Exuperium Tolosa, vel Simplicium Vienne, vel Amantium Burdigalae, vel Diogenianum Albie, vel Dynamium Engolisma, vel Venerandium Aruerni, vel Alibitium Cadortis, vel nunc Pagatium Petrogoris (vtrumque se habent huius saeculi mala) videbis profecto dignissimos totius fidei religionis, custodes. haec ipse de ijs, quos inuasisse, nouisse, consuetudinemq; cum iisdem habuisse in longa illa ac diutina sua peregrinatione putamus. His addendus est S. Mauritijs Episcopus Andegauensis a S. Ambrosio lector ordinatus, & a S. Martino monastica institutione excultus & presbyter consecratus, ac deinde inuitus ordinatus Episcopus, cuius miracula Acta adhuc extant. At de his modo haeremus.

XCIX. Corollarium vero rebus gestis anni huius addamus ex Sozomeno, qui ad finem Imperij Theodosij, in quo versamur, de sanctissimo viro Donato Episcopo in Epitola haec habet e: Hac memoria multi multi in locis per orbem terrarum inter Episcopos praestari extiterunt: vt Donatus Eboracae Epitri, quos & alia multa mirabilia fecisse testantur indigena, & illud maxime, quod in draconi interfessione praestitit, qui in Chamaephyris, quas vocant, ad viam regiam lustrum habebat, & onas & capras & boues & equos, necnon & homines & alia apicabat. Neque enim ille vel gladium, vel hastam ferens, vel aliud aliquod telum habens, hanc belluam adortus est, sed cum illa cum aduentum sensisset, & caput velat impetum factura exornisset, signum Crucis aduersus ipsam aeri digito inscripsit, & illi in faciem expiit. Illa spatio in os accedo, statim concidit; ac mortua iacent, amplius ille non minor apparuit q; serpentibus, qui visantur apud Indos. Siquidem (vt ego quidem accipi) ostio iugis in proximum campum extralatum indigena combusserunt, ne patrefacta aeren iniquitates, & morbos pestilentes egerent. Donato huic sepulchrum est in regione templum ab ipso deuotum: prope quod etiam fontis est aqua vberimur saturiens, quem cum antea non esset, Deus illius precibus exoratus edidit: erat enim in locus prorsus aridus. Nam cum aliquando ex itinere huc aduenisset, fertur sodalibus eius aqua defectu laborantibus, effusa manibus terra orasse, & simul ad votum aquam vberem staturuisse, & ab eo tempore defecisse nunquam. haec Sozomenus, qui & subdit de Theodoro, Epiphano, & alijs, de quibus nos alibi oportunitus dicturi sumus quinto Annal. tomo.

I E S V C H R I S T I

Annus 395.

SIRICII PAP. THEODOSII IMP. Annus 11. Annus 17.

CHRISTI annus trecentessimus nonagesimus quintus duorum germanorum fratrum Consulatu, Olybrii atq; Probi, Fastis adscribitur: in quorum Consulatu auspicijs Claudianus carmen panegyricum cecinit, vbi haec inter alia f:

Iam noua germania vestigia torquet annus Consulibus, letiq; petant exordia mensis.

& ad finem:

Omni nobilitur lustro tibi gloria solis Centig; ex altum nunquam inuolata per annus, Germanos habuisse dates. idque meritis patris Probi de Imperio Romano optime meriti consecutos esse fratres adolescentes, idem pluribus tradit, natoque esse illos ex Probo & Proba parentibus confirmat. Coluit ambos hos adolescentes Symmachus, quos & frequentate officijs conatum esse, Epistole ipsius ad virosque simul scriptae testantur g.

At praestat hic, antequam anni huius res gestas attingamus, Aniciorum, Proborum, & Olybriorum vetera monumenta hinc inde non sine magno labore collecta proferte: nam q; Christiani fuerint, & magni qui jem nominis, celebratiq; pauiter magna laude a maioribus nostris Sanctis Patribus; plurimum plane conferet ad eorum, quae ijdem de his scribere elucidationem, vetera de ijdem monumenta describere. Libenter patere, lector, in his aliquantulum detineri. Si enim confideres & Perseide sapientes venisse viros (quod superius dictum est ex Paulino in rebus gestis S. Ambrosij) vt Romae Probi spectarent amplitudinem: audienti sane animo nostrum hunc laborem accipies. Quod n. iam ad calcem totum perduximus, liceat in his aliquantulum spatium, non tamen inanis & otiose, sed operose ac pariter fructuose. Quod igitur ad haec in primis spectat: accipe, quae Prudentius his verbis cecinit h de Anicio, ex quo Probi, atq; Olybrii:

Fertur enim ante alios generosus Anicij vrbis Illustrasse caput: sic se Roma incluta taltat, Quin & Olybriaci generos, & nemini haeres, Adiectis fassis, palmata insignis ab aula, Martyris antefores Bruti submittit fassas Ambit, & Aufoniam Christo inclinat securum. Ad hos itery iplos pertinet, quod S. Hieronymus ait: Nunc mihi Proborum & Olybriorum clara repetenda sunt nomina, & illustris Anicij sanguinis genus, in quo aut nullus, aut raris est, qui non meruerit Consulatum: aut proferendus Olybrius virgenis nostra pater, quem immatura morte subtraclum Roma conuenit. eadem de frequentibus in ea familia Consulatibus Claudianus habet contententia Hieronymo: his verbis k

quemcumque requiris. Hac de stirpe virum, certum est de Consule nasci. Per fassas numerantur aui, semperq; renata; Nobilitate virent, & prolem fata sequuntur, Continuum simili seru. antia lege tenorem. Nec quisquam procerum tentat, licet are vetusto Floreat, & claro cingatur Roma Senatu, Sei iactare parentem. His generatim dictis, iam reliqua prosequamur.

At primum quod spectat ad horu germanorum Consulatum parentes, inde vero quae ad filios pertinent, dicenda sunt. Meminit de Probo frequenter Ammianus, eiusq; nobilissimi magistratus Praefectura Praetorij lapsus iterata, necnon Antonius, Symmachus & alij. Huius ig; Vrbe summum splendorem Paulinus in Ambrosij Vita describit, nosq; superius meminimus. Gessit hic Consulatum vna cum Gratiano anno Domini trecentesimo septuagesimo primo: delegasseq; eandem hanc Probum diximus

I.

f. Claudian. Carm. de Consul. Olyb. & Probi. CONSULARIUM FRATRUM TRVM.

g. Symmach. lib. 5. c. 65. 66. 67. 68. 69.

II.

ANICII PROBI ET OLYBRII CLARISSIMI CHRISTIANI.

h. Prud. ad uers. Sym. lib. 1.

i. Hierony. p. 8.

k. Claudian. Carm. de Consul. Olyb. & Probi.

III. DE ANICIO PROBO.

Ambrosio provinciam Emiliam atq; Liguriam, cum ipse Praetorij Praefecturae administraret.

IV. Potro (quod nraus exilium debet) vpa cum nobilitate, opum affluentia, atque amplissimorum magistratuum splendore, egregias coniunctas habuit cum Christiana religione virtutes, quod tum alij testantur, tum Claudianus docet his verbis a:

a Claudia ibid. PROBI VIRTUTES.

*Fortunam domuit, nunquamq; levantis alta
Intumuit rebus: sed mens circumflua luxae
Nouerat intantum vitio seruare vigorem.
Hic non diuitias nigrisq; abditis antris,
Nec tenebris damnauit opes: sed laetior imbre
Saeuere at immensus hominum ditare cateruas.
Quippe velut densa currentia muneris in nubo
Cernere semper erat, popula vnda, e penates,
Aspidos intrare impetu, remeare beatos.
Praecipit illa manus stultos superabat iberos
Aurea dona voment, &c.*

V.

b In adib. Casu ad Vaticanum STATVS PROBI TITVLVS.

Decodem Probo haec leguntur inscriptiones in basilicis statuarum, quae hoc ipso anno ab ipsidem filijs Consulibus sunt eidem dedicatee h:

SEXTO. PETRONIO. PROBO V. C.
PROCONSULI. AFRICAE
PRAEFECTO. PRÆTORIO
QUATER. ITALIÆ. ILLYRICI
AFRICÆ. GALLIARVM
CONSULI. ORDINARIO
PATRI. CONSVLVM
ANICIVS. PROBIVS. V. C.
CONSUL. ORDINARIVS
ET. ANICIVS. PROBVS. V. C.
QUÆSTOR. CANDIDATVS
FILIIVS. MVNVS. SINGVLARI. RELIGIONI
DEBITVM. DEDICARVNT

PROBI MAGISTRATVS.

Sed & duo alij filij, nempe Olybrius Consul & Iuliana, aliam illi statuam dedicarunt, in cuius basi haec inscriptio legitur:

SEXTO. PETRONIO. PROBO
ANICIANÆ. DOMVS
CVLMINI. PROCONSULI
AFRICÆ. PRAEFECTO
PRÆTORIO. QUATER
ITALIÆ. ILLYRICI. AFRI
CÆ. GALLIARVM. CON
SULI. ORDINARIO. CON
SULVM. PATRI. ANICIVS
HERMOGENIANVS
OLYBRIVS. V. C. CONSUL
ORDINARIVS. ET. ANI
CIA. IVLIANA. C. F. RIVS
DEVOTISSIMI. FILII
DEDICARVNT

VI.

PROBI SEPULTVS.

Haec supersunt monumenta Probi ex status in eius memoriam erectis: Quae aut ipsius sepulchro inscriptiones repperit sunt, his subiiciemus. Quoto vero Domini anno ipsam mori contigerit, haud satis exploratum habetur: Illud autem sepulchrales eius titulos docent, baptizatum esse proxime moriturum, sepultumque in Vaticano post apud eam basilicam S. Petri, constructo ibi inftar templi nobili aedificio, egregijs hinc inde sustulso columnis, in quantum epistylis legebantur scripta Epitaphia, verbis ab ipsa coniuge Proba Faltonia poetria clarissima forma elaborata. Perseueravit Memoria illa integra, licet neglecta, vsq; ad Nicolai Papae V. tempora: quando idem Pontifex ampliorib. spaciis exaedificare nouam basilicam Principis Apostolorum primus aggrediens, templum illud Probi, quod illius apud iungebatur, demolitus est: praegrandes vero lapides, sicut & columnas, in alium usum conuersi sunt; sicq; male consultum antiquitati, vt sicut ipse aedes, ita inscriptiones penitus perissent, nisi opportune quidem, nec sine Dei numi accidisset, vt ante lex

mentes, qua structura nobilis demoliretur, Mafficus Vegenius eiusdem basilicæ canonicus templum illud, vt ipse testatur, adiecit, opusque egregium admiratur, sed contemptum dolens, verus in epistylis positos iam multo nato desuper obductos exacte descripsit vna cum alijs etiam ibi repperis Epitaphijs: quae simul collecta haecenus afferuntur in eiusdem basilicæ Bibliotheca, ea qua hic tibi ipsa describimus, collatis exemplaribus, mendique vitio scriptoris illapsum penitus expurgatis. sic enim se habent:

EXIMI RESOLVTVS IN ÆTHERIS ÆQVORE TAN
TVM
CVRRIS ITER CVNCTIS INTEGRER A VI
TIIS
NOMINE QVOD RESONAS IMITATVS MORIBVS
ÆQVE
IORDANE ABLYTVS NVNC PROBVS ES ME
LIOR
DIVES OPVM CLARVSQ; GENVS PRÆCLARVS HO
NORE
FASCIBVS INLVSTRIS CONSVLE DIGNVS
AVO
BIS GEMINA POPVLOS PRÆFECTVS SEDE GV
BERNANS
HAS MVNDI PHALERAS HOS PROCERVVM
TITVLOS
TRANSCENDIS SENIOR DONATVS MVNERE
CHRISTI
HIC EST VERVS HONOS MÆC TVA NOBI
LITAS
LETABARE PRIVS MENSÆ REGALIS HO
NORE
PRINCIPIS ALLOQVIO REGIS AMICITIA
NVNC PROPRIOR CHRISTO SANCTORVM SEDE
POTITVS
LVCE NOVA FRVERIS LVX TIBI CHRISTVS
ADEST.
O NVNQVAM DEFLENDE TVIS CVM VATA MA
NERET
CORPORIS ATQVE ARTVS SPIRITVS HOS RE
GERET
PRIMVS ERAS NVLLIQ; PATRVVM VIRTVTE SE
CVNDVS
NVNC RENOVATVS HABES PERPETVAM
REQVIEM
CANDIDA FVSCATVS NVLLA VELAMINA
CVLPA
ET NOVVS INSVETIS INCOLA LIMINIBVS
HIS SOLARE TVOS QVANQVAM SOLATIA MOE
STA
GRATIA NON QVÆRAT GRATIA CHRISTE
TV
VIVIT IN ÆTERNA PARADISI SEDE BEATVS
QVI NOVA DECEDENS MVNERIS ÆTHERII
VESTIMENTA TVLIT QVO DEMIGRANTE PE
LIAL
CESSIT ET INGENVIT HIC NIMIL ESSE
SVVM
HVNC TV CHRISTE CHORIS IVNQVS COELE
STIVS ORO
TE CANAT ET PLACIDVM IVGITER ASPI
CIAT
QVIQ; TVO SEMPER DILECTVS. PENDET AB
ORE
AVXILIVM SOBOLI CONIVGIOQ; FERAT.

SPIT. L. PHIVM ADIVL. COBVM TAGEL.

haecenus Epitaphium Probi, quod mox sequebatur aliud eiusdem Probi simulque Probae coniugis exaratum his verbis in epistylis aduerse partis ordinis columnarum:

SVBLIMES QVISQVIS TVMVLV MIRABERIS A R
CRS
DICES QVANTVS ERAT QVI PROBVS HIC SI
TVS EST

VII. ALIVD EPITAPHIVM

CONSV-

PROBI ET PROBÆ.

CONSVLEBVS PROAVIS SOGERISQ. ET CONSVLE
MAIOR
QVOD GEMINAS CONSVL REDDIDIT IPSE
DOMOS
PRÆECTVS QVARTVM TOTO DILECTVS IN
ORBE
SED FAMA IMENSVS QVIDQVID IN ORBE IQ-
MINVM EST
ÆTERNOS HEV ROMA TILI QVI FOSCERET
ANNOS
CVR NON VOTA TVI VIXIT ADVS QVE
BONI
NAM CVM SEXDENOS MENSIS SVSPENDERET
ANNOS
DILECTA GREMIO RAPTVS IN ÆTHRA
PROBÆ
SED PERIISSE PROBVM MERITIS PRO TALIBVS
ABSIT
CREDas ROMA TVVM VIVIT ET ASTRA
TENENT
VIRTVTIS FIDEI PIETATIS HONORIS AMI-
CVS
PARCVS OPVM NVLLI LARGVS AT IPSE
FVIT
SOLAM EN TANTI CONIVX TAMEN OPTIMA
LYCVS
HOC PROBÆ SORTITA EST IVNGAT VT VR-
NA PARES
FOELIX HEV NIMIVM FOELIX DVM VITA MA-
NERET
DIGNA IVNGTA VIRO DIGNA SIMVL TV-
MVLO

Porto tumulum ipsam Probi ibidem inuentum esse, cum sub eodem Nicolao Pontifice nouæ construedæ basilicæ fundamenta effoderetur: idem Vegius, qui vidit, affirmat; traditq; vna cum ossibus auri copiam ex aureis ve-

stibus, alijsq; sepulchralib; ornamentis simul inuentam: deniq; addit, ipsum sarcophagum sacris imaginibus sculptum tunc fuisse translatum in sacellum S. Thomæ Apostoli, quod extat in ipsa Vaticana basilica, ad fons baptismatis vsum aptatum; quod opus vsq; hodie perseverat: ossa autem, quæ intus inuenta sunt, in cœmeterio Vaticano recondita fuisse.

Tulit illa antiquitatum naufragia ætas illa: cuius temporis hominibus Romæ agentibus si innotuisset, qualis existeret Probus, Probæq; coniux, & qualis eius filia Iuliana, & neptis sancta Demetrias; quantumque Ecclesiæ Catholicæ horum fuerit opibus subleuata, ac præclaris virtutibus illustrata; quotque etiam quantique infuisset eadem sanctissimæ femine sanctorum Patrum preconijs fuerint celebrata: certe quidem semper viuentes eiusmodi memorias reliquissent, coluissentque debito venerationis officio: & licet constituendæ nouæ molis causa inde eorum monumenta dimoueri necessitas compulisset; eadem tamen alio translata, facta recta integre custodita seruassent, neque in alium quantumlibet sacrum vsum quoquo modo transferri aliquando passissent.

At qui Probi & Probæ cum alijs inscriptionibus hic etiam sepulchralia tibi reddimus Epitaphia: sepulchrorum quoq; formas formis (vt vides) expressas hic pariter tibi exhibendas curauimus: vt in omnibus sit venerandæ antiquitati prospectum; & in quo passa visa est detrimētum, postliminio (quantum fas est) ipsa restituatur antiquitas, vt scienobilia Probi atq; Probæ sepulchra libenter lector inspectes, an ætiorum videlicet sarcophagi faciem, qui à laterib; quoq; per similes his scriptas habet imagines: In quibus in primis medium locum occupat ipsa veneranda Saluatoris effigies atq; sanctorum Petri & Pauli, cæterorumq; Apostolorum: Talibus namq; pijs ornamentis sua ipsorum ornate monumenta Christiani studebant.

VIII. VITA AVCTORIA CURIELA DE MEMORIBUS DIRYTIS.

IX.

PROBI SEPULCHRUM SANCTORUM PETRI & PAULI IN VATICANO.

Quam vero ceteris in Christi imaginis dextera gemmatam Crucem, eiusdem Prudentius meminit his versibus, cum Romam alloquitur:

*Agnosce Regina libens mea signa necesse est,
In quibus effigies Crucis aut gemmata refulget,
Aut longis solido ex auro præfertur in basibus.*

Sed & Ioannes Chrysostomus hanc solitam fuisse effigiari Crucem ex auro, margaritis, ac gemmis: vt scirent omnes, Crucem fontium olim supplicis infamata, ipso visu horrendam, ore nefandam, & horrore cauendam; ex quo eam pro salute hominum Christus Redemptor nosse sponte subijt, iam fuisse redditam fulgentem, decoram, pretiosam, atq; gloriosam.

a Prud. contra Symmach. li. 1.

b In Chryf. in hom. de ador. Cruc.

X. Hic ad inveniendam putamus alterius sarcophagi ibidem reperti typis expressam antierius eidem faciei imaginem, quod creditur esse sepulchrum Probæ ac Iulianæ, per amplum enim est, extrat ipsum translatum ad opus figuratum post Ecclesiam S. Marthæ apud apsidem S. Petri positam in Vaticano: In quo quis cernis ad pedes Christi feminas inclinatâs, alteram earum Probæ, Iulianæ vero alteram imaginem esse, perfecte conjectura possumus intelligere.

SACRARIUM
IMAGINUM
VITÆ.

XI. Nec tibi otiose hæc spectanda proposita, lector existimes: attende quanta existant, quibus proficias. Nam quod ad ipsa Epiray hia pertinet: habes in primis ad calcem prioris inscriptionis, cum rogatur anima Probi esse adiunxerit: coniungi atque proli, piam Catholicæ Ecclesiæ traditione, adiuvati viuentes precibus defunctorum, usu receptam, exemplo probatâ, sancte religioseque antiquitus custoditam. Habes insuper & sacrarum imaginum usum, Christi possitimum & Apostolorum, etiâ in sepulchris exhibitum: cuius rei Romæ in primis exempla innumera suppetunt. Et ne putes eas excultas tantum fuisse sepulchris, sed illis Ecclesiarum parietibus caruisse: adhuc licet inspicere in Titulo Passiois Siricij Papæ, qui his diebus Romanam Ecclesiam gubernabat, partem saltem musivi operis egregie cõpacti, quo Christi Redemptoris, pariterque duodecim Apostolorum venerandæ imagines exprimuntur in apside, sicut in aliis antiquis Ecclesiis vbiq; locorum eadem vetustatis monumenta est facile reperire.

XII. Sed ne alio lógus digrediat oratio, quæ ab Olybrio & Probino fratribus, anni huius Consulibus ad Probû parentem se convertit: probe cõsultur, si à Probo ad Probam, piam ipsorum matrem, eadem reueretur. In primis vero ut SS. Patrum elogis, qualis quantaque fuerit ista mulier, innotescat: de ea hæc accipe à S. Hieronymo, qui ait: *Proba illa, omnium dignitatu, & cuncta nobilitatu morbe Romano nomine illustrum, cuius sanctitas, & in universos effusa bonitas etiam apud barbaros venerabilis fuit: quâ trium liberorû Probini, Olybri, & Probi, non fatigarent ordinarij Consulatu.* hæc Hieronymus. Hanc ipsam religione venerandâ etiam S. Augustinus cõmendat, cû ipsa petere, ad eam scripsit Epistolam, seu potius tractationem, De videndo Deum. Laudat hanc eandem Ioan. Chrysostomus, quod suæ cõmunionis homines Constantinopoli Romam profugos domo exceperit ac benigne habuerit, ut suo loco dicturi sumus. Sed quæ in cõmendationem ipsius Ethnicus poeta Claudianus habear, accipe, ne putes nostros tantum Christianæ feminæ laudes profecutos esse.

a Hieron.

DE ANICIA
PROBE.

b Claud.
eas. de
Consul.
Olybri.
Probini.
LAYDES
PROBE.

*Sic Proba præcipuo matris exornat amictu,
Quæ decorat mundum, cuius Romana potestas
Facibus augetur, cretas & æthere lapsas
Stare pudicitiam, vel sacro ibure vocatam
Iunonem inachis oculos aduicere templis.
Talem nulla referet antiquis pagina libris,
Nec Latæ cecinerunt, nec Græca vetustas.*

*Coniuge digna Probo: nam tantum caribus extat
Fœmuis, quantum supereminet ille maritis.
Hæc ipse de Probo, quæ viuente adhuc vixit, cenoné illi de
Testameto nouo & veteri scripsit, in cuius fine hæc habet:*

*celebrate fauente
Hunc socij morem facrorum: hunc ipse teneto
O dulcis coniux: & si putate merentur,
Hæc casti maneat in religione nepotes.*
Ex his vides, nihil antiquius fuisse sanctissimæ feminæ, quâ Christianam religionem ad posteros suos transmittere. Sed cû ex antiquis memoriis appareat Falconiâ Probam poetriam vxorem fuisse Probi: videntâ recentiori Iliodoro accidit, ut eandem Adelpiij Proconulis coniugem fuisse dicat: & vnde insuper illis, qui sententiæ cum Iliodoro, est quæ dicat, Probo fuisse cognomentum Adelpiij: certe in antiquis monumentis nullatenus reperiri datur, Probam Adelpiij dictâ esse, sed tantum Aniciam Sextam Petroniâ Probi. At quæ de eadê Proba Falconiâ in antiquis veteris inscriptionum monumentis reperiantur, his subdamus.

XIII.
PROBÆ
PROBE.

c Iliod. de
v. v. d.
Iliod. c. 4.

In duabus basibus statuarum eiusdê pene formæ atque mensuræ vna eademque reperitur inscriptio in ædibus Cæsis apud Vaticanam basilicam: in quarum primæ frontispicio hi verus breuiteribus characteribus scripti leguntur:

XIV.

d Eiusdem
vultus frontis
Plat. p. 1.
L. M. M. D.

CONSIMILES. FRATRVM. TRABEIS; GESTA
MINA. HONORVM. TERTIA. QVÆ. DE
DERANT. ADDIDIMVS. TITVLVS
DILECTÆ. PROBVS. HÆC. PERSOLVIT.
MVNERA. MATRI
RESTI. VENS. STATVIS. PRÆMIA. QVÆ
DIDERAT & infra:
ANICIÆ. FALTONIÆ
PROBÆ. AMNIOVS. PINCIOS
ANICIOSQVE. DECORANTI
CONSVLIS. VXORI
CONSVLIS. FILIÆ
CONSVLVM. MATRI
ANICIVS. PROBIVS. V.C.
CONSVL. ORDINARIVS
ET. ANICIVS. PROBVS. V.C.
QVÆSTOR. CANDIDATVS
FILI. DEVINCTI
MATERNIS. MERITIS
DEDICAVERVNT.

INSCRIP
TIONES
VATICANÆ.

Quod

Quod hoc epitaphio tribuitur Probae decoranti Anicior, id ipse Aufonius a Gallus tribuit eius viro Probo vesuilio:

Stirps novator Ammia, Paribus, comit infulu Amiorum stemmata.

Sed de Faltonia Proba aliarursus in iisdem aedibus sic se habet inscriptio in basi statuae collocatae:

ANICIAE, FALTONIAE PROBAE, FIDELI, NOBILITATIS, ANTIQVAE, ORNAMENTO ANICIANAE FAMILIAE, SERVANDAE ET DOCENDAE, CASTITATIS EXEMPLO, CONSVLYM PROLLI, CONSVLYM MATRI ANICIVS, HERMOGENIANVS OLYBRIVS V. C. CONSVL. ORDINARIVS ET ANICIA IVLIANA, C. F. EIVS, DEVOTISSIMI, FILII DEDICAVNT

Insuper haec in alia basi ibidem posita:

ANICIAE, FALTONIAE INLYSTRISSIMAE, ET SANCTISSIMAE CASTISSIMAE, FEMINAE HERMOGENIANVS, OLYBRIVS V. C. CONSVL. ORDINARIVS ET ANICIA IVLIANA, C. F.

D. D.

Potro Olybrius hic Hermogenianus praenome Claudius, non Probae & Probi filius, sed gener fuit, nimirum Iulianae ipsorum filiae coniux, ut sequens docet inscriptio, quae habetur in aedibus Caetuli via Iulia:

TYRRANIAE, ANICIAE IVLIANA, C. F. CONIVGI Q. CLODII, HERMOGENIANI OLYBRII V. C. CONSVLARIS, CAMPANIAE PROCONSVLIS, AFRICAE PRAEFFECTI, VRBIS PRAE. PRAE. ILLYRICI PRAEFFECTI, PRAE. ORIENTIS CONSVLIS, ORDINARIII EL. CLODIIVS, RVFVS, V. P. PATRONA, PERPETVA

Gessit hic Consulatum anno Domini trecentesimo septuagesimo nono vna cum Aufonio Gallo: citoq; ex haec luce subtrahens (vt ex Hieronymo vidimus) Iulianam reliquit viduam cum prole Demetriade filia.

At qualis quantaque esset Iuliana haec filia Probae, relictae Claudii Hermogenianus, complura sanctorum Patrum de ea digna elogia manifestant. Fama quidem eius nequaquam Vrbis, seu Italiae angustis valuit contineri; sed rebus ante gestis praclarisque animi eius virtutibus maria praetereoians, & longe lateque remotas proinicias percurrans, Africae & Orientem peruasis. Ad hanc ipsam Innocentii Romani Pontificis extant litterae b; ad eandemque scripsere Episcopi Alypius & Augustinus, necnon Chryostomus d; laudatque eam San. Hieronymus, s, & alii. Sed de eadem inferius quinto tomo plurius agendum erit.

XV. ANICIA IVLIANA RECONIA

b Innoc. ep. 11. c Aug. ep. 191. d Chryst. ep. 169. e Hier. ep. 8.

XVI.

f Hier. ep. 11. p. 114. n. 114. r. 114.

Quod rursam ad filios Probi pertinet: vni ex illis nupit Furiis illa ex Camillorum prosapia clarissima femina, ad quam viduam relictam S. Hieronymus scripsit epistolam decimam De viduitate seruanda: testatur id quidem ipse in epistola f ad Saluinam eodem argumento conscripta, vbi in fine ait Furiam nruum fuisse Probi quondam Consul. Sed de Furiis illud non praeterit, germanam eius fuisse maritum Blefillae filiae sanctae Paulae id enim tradit idem S. Hieronymus in epistola ad eandem Furiam scripta, cum eius exordio haec habet: Blefillam praetero, qua maritum suum, tuum seivta germanam, in brevis vita

spatio tempora virtutum multa complevit. Mater vero eius, Iuliana dicta, seu potius Tatiana (vt puro) Taliani Consul, qui collegam habuit Symmachum, soror fuit. Verum de his modo haec tenent.

Iam habes, lector, occasione Consulatum fratrum textam Proborum genealogiam: nempe (vt paucis dicta repetam) ex P. obo & Proba genitos tres filios, Olybrium, Probinum & Probum, ex Olybio & Iuliana progeneratam vnicam filiam Demetriadem, sanctam vii generi, Christianae pudicitiae decus. sed de ipsa simul cum matre eius Iuliana & cum Proba, plura suis locis inferius. *Omnia haec clarissima ex Aniciorum familia femina toto Orbe inquit Chaffiodorus) predicata: quae quidem familia vere nobilis dicitur, quando ab ea altioris probitas non recedit. ita ipse.*

Potro Demetriadis patri Claudio Hermogeniano Olybio frater fuit Alypius, dictus, Faltonius Probus Alypius, vt eiusmodi docet inscriptio g in statuae basi his litteris notata:

Q. CLODIO, HERMOGENIANO OLYBRIO, V. C. FRATRI ADMIRANDAE PIETATIS FALTONIVS, PROBVS, ALYPIVS, V. C. ALIA praeterea eiusdem Alypii inscriptione compertum habetur eundem sub Theodosio Vrbanam Praefecturam gessisse, sic enim se habet b:

DOMINO, NOSTRO EL. THEODOSIO AVGVSTO FALTONIVS, PROBVS ALYPIVS, V. C. PR. EF. VRB.

Ad eundem quoque Alypium complures extant epistolae Symmachi, deque eo meminit in epistola ad Flavianum i.

Quoto autem anno Theodosii eius Praefectura Vrbana contigerit, ignoratur: nescitur, num sub Honorio alias functus sit eodem magistratu. Sub ipso autem Vrbis Praefecto contigisse martyrium Almachii, his verbis tabulae Ecclesiasticae k productum Kalendis Ianuarii: *Roma S. Almachij martyris: qui iubente Alypio Vrbis Praefecto, cum diceret: Hodie Octavae Domini: dies sunt: se iustae a superstitionibus idolorum & a sacrificiis polluit: a gladiatoribus occisus est. ita ibi. De eodem putatur Theodoretus lagere, cum rem gestam pauli filius narrat his verbis: Telemachus quidam (sic nominat, quem Latini habent Almachium) excolens vitam monasticam, profectus ex Oriente, hac de causa Romam se contulit, nempe vt ludos gladiatorios abolendos curaret. At dum sceleratum istud edebatur spectaculum, in stadium ipse ingreditur, atque ad gladiatores descendens, mutuum inter eos dimicantem sedare nititur. Itaq; crudelis casu spectatores accensit iracundia, & a demone, qui ex illa sanguinis effusione voluptatem capiebat, ad furor em impulsus, patris auctorem lapidibus obruerunt. ita ipse. At licet discipet a Martyrologio, vbi dicitur a gladiatoribus necatus: potius in Theodoretis errorem inesse putamus, quam vt hic ab illo dignus habeatur. Sed idem auctor ista subdit: *Qua re cognita Imperator admirabilis, Telemachum in numerum martyrum immittorum adscripsit, crudele autem illud spectaculum genus penitus sustulit. haec ille.**

Ceterum sic telatum accipias Almachium, siue Telemachum inter martyres ab Imperatore, vt ipse tribuatur, quod ipso curante, Ecclesiastica auctoritate a Romano Pontifice esse factum oportuit. Tempore Honorii Imperatoris haec accidisse, Theodoretus narrat: sed verius putamus sub Theodosio, cuius tempore eiusdem Praefectura Vrbana ponitur: sub quo Imperatore filius videtur spectacula illa clementia, sub Honorio iterum restituta, vt suo loco ex Prudentio dicitur sumus. Vt etiam confirmemus, illud pariter suffragatur, quod tempore Theodosii reperitur Alypius per S. Ioanuem etymiam ad meliorem frugem redditus: etenim de Alypio Aegypti Praefecturae administrante haec habet Palladius in Lausiacis m: *Interca vero dum loquimur, cum Ioanne videlicet sanctissimo illo anachoreta: ingressus est subito provincia ipsius Praefes Alypius. Ad quem, relicto, quem mecum habebat, sermone, se contulit. Spectatorum ab ipse paulum, & loco cedens, eminus*

XVII.

XVIII.

g Roma ap. Collig. Graecorum. DE OLYBRIO ET ALYPIO.

h Ap. Smet. pag. 116. num. 77.

i Symmac. lib. 2. ep. 31.

XIX.

k Martyr. Praefectus RA MARTYR ALMACHIVS. k Martyr. Praefectus RA MARTYR ALMACHIVS. k Martyr. Praefectus RA MARTYR ALMACHIVS.

XX.

m Pallad. in Lausiacis. l. 2. c. 21. q. 2. l. 1. c. 10.

ALYPIVS AD MELI- ORVM CON- VERSVS.

stati: prolixas autem eorum consolationes grauitate ac moleste fe- rere, intra circuli horam illam scem reprehendebam, eo quod meo sermone contempto, illum potius honorasset. Ideoque cum id mihi ingratum fuisset, sermo eodem, recedere cogitabam. Vocauit itaque ad se tunc ille Theodorum nomine interpretem suum, dicens: Vade ad fratrem illum, & dic ei: Noli esse pusillanimitas, quia nunc iam dimittam presidium, & tecum loquar. Cognoui igitur ex hoc, ipsum Ioannem hominem esse spirituales, & omnia prauidere: & idcirco eo magis capi remorari. Egresso mox inde Preside, me vocauit his me alloquens verbis: Vt quid, inquit, animam tuam me reprehendenda lesisti? Quam in me inuenit culpam, vt ea in tuo sensibus cogitares, que nec in me cogitaco, nec tuos scio mores dece- re? An ignoras illud, quod non incoluit me at forte, sed male ha- bentes medico semper indigeant? Nam tu me, cum velis, & rursum ego inuenire te possum: & si ex me forsitan nullum, ex aliis tamen fratribus patribusque aliquod poteri habere solatum. Iste vero totus ex secularium rebus diabolica deditur potestati, vix bre- uis hora statio potuit resistere: & nunc tentans, sicut quidam seruus austerum dominum suum fugiuit, venit, vt salutare hic inueniret auxilium. Inconsculta igitur atque importuna res fieret, si illum relinquerem, & tecum morarer, qui iugiter saluto tue commoda vacare consuevit. hanc Palladius de Alypii Praefecti cum Sancto Ioanne congressu; cuius monitis red- ditum esse meliorem, patet esse credere. Atque de Alypio facis.

XXI. THEODO- SII IMP. OBITIVS.

Iam vero ad presentis anni res gestas, suo quo facte sunt ordine, recensendas, orationem reuertamus. Exiit namque anni huius exordium vniuerso Christiano orbi maxi- melucho. In exitu huiusmodi nouo casu obitus Theodosii, cuius virtute paulo ante ty. anide fuerat vniuersum Occidentale Imperium liberatum: Etenim cum ad huc tithi- phali laetitia gessit populus, mox improvisa morte Theodosii, immenso errore conseruatus est: de quo antequam agamus, hic errorum corrigere Prosperi in Cassiodori Chronicon illatum, du sub huius anni Consulibus ponit Eugenius a Theodosio superatus: quod quidem anno superiori contigisse, tum quae dicta sunt certa fide dem- ostant, tum etiam Claudianus de eorundem Consulatu dum veribus agit, aperte testatur; vt omittamus alia de his innumera testimonia.

XXII. DE TEMPO- RE AT LO- CO OBITIVS THEODO- SII.

Hoc igitur anno, in Ilem Consulibus, Theodosius Imperator, secundum quod antea a Deo praedictum fuerat sanctissimo anachoreta Ioanni, ex hac vita migravit decimo septimo Kalendas Februarii, cum imperasset annos sexdecim, & duobus diebus decimum septimum attingisset, annum agens aetatis quinquagesimum. De anno obitus eius & Consulibus testantur Prosper a, Marcellinus b, & Socrates c, qui & de dicta obitus die fidem faciunt: Quod vero attingit annum de cimum septimum, Rufinus d & Marcellinus tradunt. De anno aetatis quinquagesimo Victor est auctor, cui magis assentimur, quam Socrati di- centi annos vixisse sexaginta. De loco autem; eum Medio- lani extremum clausisse diem, Orolius e & Victor f vna consentiunt. Errat vero Zolimus g, dum ait Theodosium Constantinopolim reuertentem, in itinere vita functum. Sed quae eius vt recesserint obitum, quae fuerint suble- cuta, dicantur.

XXIII. ANTO- NIVM HOR- TIVS GEN- TILIS THEODO- SIVS.

Cum filios Arcadium & Honorium Constantinopoli venientes excepisset, & omni hostilis caeteris labe purga- tus, Ecclesiasticae communionis particeps (vt dictum est) factus esset, coplura Reipublicae fructuosa disposuit. In- ter alia conuocato Senatu, habita oratione, hortatus fuit Gentiles deo: um cultum procul abicere, quorum falsita- tem iam in bello Eugentiano experti fuissent, cum qua polliciti illi fuerant certa victoriam, vt impotentes, im- becilles, atq; mendaces minime praestitissent: ab Herculis manu iam clauam extortam, atq; fulmina e manu Iouis excussa esse viderent (hos namq; deos suis ipsi castis praefecerant) contra vto certo scirent, si saperent, Christum Regem Regum Crucis virtute caelestibus, terrenis, & in- fetis dominari; quem sequi debent.

XXIV. h. Zosimi.

Sed haec nihil penes eos profecisse Zolimus tradit, cuius hac de re ista sunt verba. b: Cum senatum conuocare iussisset, qui patris antequam facerem ritibus prohiberet, nec ad huc

perueniri poterat, vt in ista sententia, qui ad contemptum deorum deslexerat: orationem habuit, qua eos hortabatur, vt nullum facerent errorem (se enim appellabat) quem haecenus secuti fuissent, & Christianorum fidem amplexerentur, qua libertatem ab omni delicto & impetate pollicebatur. Sed cum huic exhortationi nemo parceret, nec a patris ritibus, quos inde vique ab origine Vrbis accepissent, discedere vellet, & his experient ratum assensum praefere: cum dicerent, illi obseruatis, se iam mille ducentis propendit annis Vrbem inuictam incoluisse, cum quibus si commutarent alia, quid euenturum esset, ignorarent: Tum vero Theodosius Fiscum suum sumptu grauari, qui in sacra viduimisque fueret, si- que ista velle abolere dixit: qui neque probaret id, quod ageretur, & alioqui sciret, penuriam militarem maiore pecunia poscere. Cum Senatus respondisset, non vite fieri, que parperarentur, quando sumptus ille, qui sacris impenderetur, ad Fiscum non pertineret: ni- hiloque minus lex sacrorum abolita cessaret, aliaque neglecta iace- rent, quatenus a maioribus et alia fuerant, imperium Romanum paulatim dimittunt, barbarorum demeritum factum esse, nec potius incolis prorsus amissis, ad eam reductionem esse formam, vt in lo- ca quidem, in quibus vrbes sita fuerant, agnoscerentur: h. c. Zolimus secundum antiquum Ethnicorum querebas ipse Ethnicus ingerit, quasi cum ista aduersantia ob Christianam reli- gionem in Romanum illata fuissent impetium. Sed de his alias saepe suis locis.

Sane quidem post deum Eugentium, qui apertis permiserat rubigine obitus feras portatum dedicarorum idolis templorum, & illis intermi illa diu sacrificia immo- lant: Theodosius nihil antiquius habuit, quam, lege lata, templa claudere, & sacrificia prohibere, vnde S. Ambro- sius comparans eum Iacob: imitatus, inquit, Iacob, supplan- tauit per fidem tyrannorum, qui abscondit simulacra Gentium: omnes enim cultus idolorum fides eius abscondit: annus enim casti- monias obliterauit. Relaxata quoque ab eo tunc temporis annonaria tributa, ex testamento fuisse, idem S. Ambro- sius tradit: eiusq; pariter testamento legem indulgentiae scriptam esse relictam, testatur, dum ait: Praecepti dare legem indulgentiae, quam scriptam reliquit. Quis dignus, quam vt testa- mentum imperatoris lex sit? Quod vero ad filios spectat, idem paulo superius: De filiis enim nihil habebat nouum, quod conde- ret, quibus totum dederat, nisi vt eos praesenti commendaret parenti. Tradidisse quidem ipsos filios S. Ambrosio, Paulinus k affi- rmat; sed id factum est, cum eos Constantinopoli ve- nientes suscepit Theodosius in Ecclesia, ex quo erroris ar- gumentur Socrates l & Sozomenus m, dum aiunt filios ad- uenientes repenisse ipsam Theodosium morbo laboran- tem in lecto.

Caeterum quod ait ipse Ambrosius, tunc obitus tem- pore commendatos ab eo fuisse parenti, Silicionem in- telligere certum est, loco enim parentis ipsum ab eis haberi voluit, cui ipse Theodosius Serenam fratris filiam in ma- trimonium collocauerat, testatur id Claudianus n & Zo- limus o. Erat Arcadius natu maior adolescens annos nec decem & octo, Honorius vero decimum dimixta age- bat annum: de quib. S. Ambrosius p: Domino sanctiore, Arcadius Imperator iam validus inuentus est: Honorius continuo postquam adolescentis fores prorederat aetate, quam iustitiam, qui natus annos octo regni suscepit moderandas habenas. Fuisse ambos iam ante baptizatos; & a S. Arsenio in baptismo susceptos, in Virtu Patru habetur expressum q. Qui igitur moriens quo- populi curam gessit relaxando tributa, atq; hostium quoq; voluit benemereri, tribuens eis indulgentiam testamento, filiiq; diuisit Imperium, & tradidit fidei Scilicet, Eccle- siarum non potuit obliuisci: nam de eo S. Ambrosius r: Dis- lexi virum, qui cum iam corpore solueretur, magis de statu Ecclesia- rum, quam de suis periculis agebatur. h. c. Ambrosius satis memo- quod legibus conatus frustra ille fuerit ferus bestias coecere, expetuisq; satis ipsorum hostium procaciam, ani- mumq; duritia obstinationis obductum nullis coecere- ti patris, vel referari posse supplicis.

Coigitur ex hac vita egresso, corpus pollinctum tem- porariae amandatum est sepulturae, postea vero transla- tum fuit Constantinopolim: hoc eodem anno VI. Idus Nouembrii, vt Socrates tradit: non tamen secum vexit il- lud Arcadius, qui mox post patris obitum, ac quid in

XXV. THEODO- SII IMP. OBITIVS.

XXVI. DE TEMPO- RE AT LO- CO OBITIVS THEODO- SII.

XXVII. ANTO- NIVM HOR- TIVS GEN- TILIS THEODO- SIVS.

XXVIII. ANTO- NIVM HOR- TIVS GEN- TILIS THEODO- SIVS.

XXIX. ANTO- NIVM HOR- TIVS GEN- TILIS THEODO- SIVS.

XXX. ANTO- NIVM HOR- TIVS GEN- TILIS THEODO- SIVS.

XXXI. ANTO- NIVM HOR- TIVS GEN- TILIS THEODO- SIVS.

XXXII. ANTO- NIVM HOR- TIVS GEN- TILIS THEODO- SIVS.

XXXIII. ANTO- NIVM HOR- TIVS GEN- TILIS THEODO- SIVS.

XXXIV. ANTO- NIVM HOR- TIVS GEN- TILIS THEODO- SIVS.

XXXV. ANTO- NIVM HOR- TIVS GEN- TILIS THEODO- SIVS.

XXXVI. ANTO- NIVM HOR- TIVS GEN- TILIS THEODO- SIVS.

XXXVII. ANTO- NIVM HOR- TIVS GEN- TILIS THEODO- SIVS.

XXXVIII. ANTO- NIVM HOR- TIVS GEN- TILIS THEODO- SIVS.

XXXIX. ANTO- NIVM HOR- TIVS GEN- TILIS THEODO- SIVS.

XL. ANTO- NIVM HOR- TIVS GEN- TILIS THEODO- SIVS.

XLI. ANTO- NIVM HOR- TIVS GEN- TILIS THEODO- SIVS.

XLII. ANTO- NIVM HOR- TIVS GEN- TILIS THEODO- SIVS.

XLIII. ANTO- NIVM HOR- TIVS GEN- TILIS THEODO- SIVS.

XLIV. ANTO- NIVM HOR- TIVS GEN- TILIS THEODO- SIVS.

XLV. ANTO- NIVM HOR- TIVS GEN- TILIS THEODO- SIVS.

omino obitu Imperatoris (vt affollet) iuratum otiretur in Oriente, quam citissime reuerti laborauit Constantinopolim: nam Honorium tantummodo interfuisse quadragena funeas functioni, S. Ambrosius indicat in ea, quam coram ipso tunc in laudem Theodosii habuit, oratione: na inter alia: Eius ergo Principis & proximae conclamationis obitum, & tunc quadragena celebrari, assistente feruente altaribus Honorio Principe, quia sanctus Ioseph b patri suo Iacob quadragesima diebus humationis officia detulit. Ita & hic Theodosio patri in la perfoluit. haec Ambrosius; qui & in peroratione significat, eo perfungo ab Honorio Christiana pietatis officio, mox ipsum corpus subleuandum, & euehendum Constantinopolim: ait enim c: Elegetiam, Imperator Augustus, quod non vsq, Constantinopolim reuertas reliquias ipse prosequeris, eadem tibi causa nobiscum est. omnes (si fieri posset) deducit te cum esse cuperimus, &c.

Sic namq; deuit tantum Imperatorem, post liberatum Occidentale Imperium a tyranno, triumpho magis suo, quam funere sepeliri, imo ad caelum triumphali quadriga ferri, cum caelestis militia, qua uicerat, triumphaturum. Cuius quidem laudes cum ex prudentia in Imperio gubernando, tum ex fortitudine in tyrantis potentissimis extirpandis, tum etiam ex pietate in fide Catholica & egerime consecrandis: sanctis piisque moribus custodiendis omnium ueritatem amantium ore, omnibus sunt faeculis conclamatae. Nullus enim vnquam Romanorum Imperatorum, qui non hereditario iure parenti Augusto successerit, ita legitime, ita opportune, ita fructuose atq; fideliter ad regimen Romani est coopatus Imperii. Qua dexterrate, quanta facilitate atq; felicitate tunc inuatum a Gothis Orientale recuperat Imperium, vt victores fecerit sibi militare subiectos? Qua prudentia Persas iugitate Romanum Imperium pessidantes, finitimas prouincias depredantes, non solum cessare iussit, sed & munita pro tributo confectere: Qua pietate Orientalem Ecclesiam Arianorum & aliorum haereticorum pedibus proculatam in auctiore gradum, quam fuerat sub Constantino, restituit? Qua bellica fortitudine tyrannorum in montes perdomuit? Quanta fide recuperatum Imperium Occidentale Valentiniano restituit? Quo religionis affectu idololatriam sepius, vt percussit multis scibus anguem, caput rursus extollentem penitus extinguendam curauit? Quod uero tot egregios exultum uirtutum Christianum Imperatorem in peccatum aliquando labi prouidentia diuina permisit toties id fuit, vt delinquentibus Regibus postea faceret diuinum consilium disciplinam inimicum, vt tum exemplo discerent Theodosii, quanto dispendio audiant Principes magis aulicos, quam sacerdotes: tum uero vt eius & poenitentia erudirentur, quantumuis potentissimos ac inuictissimos Principes, cu delinquent, feruere subiacere Ecclesiasticae potestatis, & solum licet legibus faeculis, vinculis tamen alligatos esse Euangelice disciplinae.

At quod ad incomparabiles mores tanti Principis spectat: vnus infelix atque peccitatus Zolimus repperit inter scriptores, qui more suo, odio Christiane religionis, Theodosium magnopere persequitur, sed quod sciret facta eius celeberrima cum eis esse perspicua, vt a nemine possent penitus obscurari, illud uasi ingeni consilium inuit, vt pacis tempore eius facta condemnaret, laudet uero labores in bello, cum eandem Principem hisce uerbis in sua historia mendaciorum textrina, iugillatum reliquit d. Cumq; Promoto curam horum omnium commississet, ipse prior uimenduratiuam recordatur, canis magnificas cenabat, & in exquirenda voluptatibus curiosus erat, & Theatru atq; Circensibus se oblectabat. Adeoq; mihi Principis huius uitam in vtrunq; procliuem mirari subit. Nam cum natura mollis esset, omnique seordia & indidatua antea vitii delictis: summi triste, nihil formidabile molestia exhiberet, naturae freno laxabat: suis vtgeret aliqua necessitas, quae statum uerum quassatum a tueretur ignauam deponeret, & delictis ualere iussu, ad feruendum ac laborum molestiarumque idoneam rancidat. Cum ipso rerum usu docente talis esset, iam omni solitudine liberatus, iussu a natura dissolutionibus seruicbat. haec Zolimus, sed eadem & his deteriora superias, cum ait c:

A voluptate mollicieq; exorsus Imperium, magistratus, quos uis uerant praefecti, conseruabat, & re militari duces numero plures, quia antea erant, instituebat.

Et de eodem paulo post: Haec quidem seordia Principis, abfurdaq; pecuniarum cupiditate, tandem huc coarserunt. Idem Principis auctor extitit, tantum vt sumptus immensas Imperatorum fieret, vt propter ciborum multitudinem, & in his apparandis iniquissimam populose coquorum & poculatorum & aliorum cohortes instituerentur: quas si qui enumerare uelit, ei prolixo fuerit opus commentario. Nam de multitudine inferuentium Principis spud domum, quosque complures horum, praesertim qui cetera forma praesidiat, Praefides in medium proferrent eos, quos ipsi uellent; quodque totum Imperium in sua potestate haberent, quoniamq; subitum esset, animum Principis stultentis: has ergo conuenior ando, quid opus est orationem instituire prolixior em? cum uerum interuui exinat secuti cause nobis indicandae uentiant. Nam cum temere, atq; etiam in indignos Fisi bona proferret, ideoq; non ab re plaribus pecunias operet, promissuarum praesertim quas uis accedentibus uenales exponeret, nulla profus existimationis, aut honesta uita ratione habita, sed est iudicium idoneum, qui auri uel argenti maiorem summam deserbat: adeoque uidere erat, argentarios & numularios, & alios in foro praesertim ad exercitum, magistratum insignia ferre, maioremq; pecunias uim habentibus praemias tradere. haec Zolimus in euerforem deorum suorum iure (vt sibi uidebatur) indignatione commotus.

Sed ad confutandum oblatantem inuectiuis acerrimis hominem (ne canem dicam) nihil est, ut de laudatissimo Principe hic nostrorum cogamus elogias: sed ne uideamur domesticis se libis uelle uincere, Genuli aequo obicimus Gentilem historiam, uerum tamen amantior em, ipsum, inquam, insignis nominis scriptorem rerum sui temporis, Aurelium Victorem; qui ut summo laudum praecoxio Theodosium extollat, sic comparat illum Traiano, ut tamen constanter affermet, ipsum Traiani caruisse uitiis: ac proinde iuxta ueteres illas acclamationes, TRIANO MELIOR, consecutus Theodosius vnus fuerit, ipsius sententia, ut non amplius iam a populo in noui Imperatoris auspiciis illud foret acclamandum ac deprecandum, MELIOR TRIANO, sed illud, MELIOR THEODOSIO, publicis uocibus & uocis optandum. Ipse igitur Victor omnis priuati affectu uanimo libere ueritas, tan uis studiosus, haec de Theodosio posteris tradidit: Fuit, inquit, Theodosius ueribus & corpore Traiano simile, quantum scripta ueteru & pictura docent. Sic emittens status, membra eadem, par caesaries, os absque eo, quod illi aliqui auribus uellendo steriles gene, neq; tam ingentes oculerant, ne scio an & tanta gratia, tantusq; flos in facie, seu tanta dignitas in excessu. Mei uero profus similes, adeo ut nihil dici queat, quod non ex libris in ipsum uideatur transferri. Clementi animus, misericors, communis solo habitu differre se ceteris potans: in omni homines honorificus, uerum effusus in bonos simplicita ingenua aequa diligere, erudita mirari, sed innocua: largiri magno animo magna: amare ceteros: uel priuato contubernio cognitos, eosque honoribus peccunia, beneficis ceteris munerari, praesertim quorum erga se uelut patrem aspero casu effusa probauerat.

Ita tamen, quibus Traianus aspersus est, uim lentiam scilicet & cupidinem triumphandi, vtque eo deestitatus est, ut bella non moueret, sed uinceret: prohibueritque lege, ministeria lasciuia, palaris, que commessationibus adhiberi: tamen pudori tribuere & comentia, vt consoluarum nuptias uenerit tanquam sororum. Licters, si nimum perfectos contempnit, mediciter doctus, sagax plane, multumque diligen ad noscenda uorum gesta: quibus non desinebat excorari ueterum facta superba, crudelia, libertati infesta, quae lictat, ac Cimnam, Marium, Syllamque atque uim uictos dominantium, praecipue tamen per se & ingratos. Ira, si saneribus indignis, sed scilicet cito: uide modica dilacione mollebantur aliquando seuera praecpta, habuitque a natura munes, quod Augustus a philosophia doctore diluerat: qui cum audisset eum facile commoueri, ne asperum aliquod statueret, monuit, ut uerbi trasti capisset, quatuor atque uiginti Graeca litteras memoria recenseret, ut illa concitatio, quae momentis est, mente alio tridit, parui temporis interuallu laqueferet. Melior haud dubie (quod est rara uirtute) post auctam annis potentiam regalem, multoque maxime post uictorem uictoriam. Nam & amoniam ueram solitudo attendere, & auri argenti que graue pondi, sublata atq; expensu

XXX. ALLE CALVMNIE ZOTIMI IN THEODOSIUM.

XXXI.

CONTRA ZOTIMUM VICTOR.

E. Aurel. Vict. in Theodof.

THEODOSIUS VICTOR EX AVRELIO VICTORE.

XXXII.

THEODOSII CVM TRIANO COMPARATIO.

a tyrann.

a Ambros. orat. in obitu Theod. b Gen. 50.

c Ambros. ead. orat. in fine.

XXVIII.

LAUDES THEODOSIUS RECITATAE COMPARATAE.

XXIX.

CAIUMNIE ZOTIMI IN THEODOSIUM DICTA.

d Zof. li. 4.

XXVII.

à tyranno, multu è suo restituere, cum benigni Principes & quidem
 vix fundas solent mudo, ac deformata prodia concedere. Iam illa
 minoris, & ut dicitur, intra aulam, quae quidam quia oculis sunt,
 magis natus a bonorum curiosa oculos aures, ad strabunt. Patru-
 um coleret tanquam genitorum; fratris mortui, sororisq; liberos ha-
 bere pro suis; cognatos affinesq; parentis animo complecti, elegans le-
 tium, comitum dare, non tamen sumptuosum: misere colloquia
 pro personis, studio, dignitatibus, sermone cum gravitate iucundo,
 blandus pater, concors maritus. Exercebat neq; ad illecebras, neque
 ad lasciviam: ambulationibus magnis, cum esset otium, reficiebat
 animum: vesendi continentia valetudinem regibat. haecenus de
 moribus Theodosii Victor, quibus plane calumniantem
 Zosimum poterit confutes & exceris.

XXXIII.
 THEMISTIVS LAV-
 DATOR
 THEODO-
 SII.

à Themist.
 orat. 5.

Sed & si ex Graecis quaeras de Theodosio testimoniu,
 & ab homine æque Gentili (ne putes in gratia ipsius Chri-
 stianorum aliquid esse locutum) eodemq; probatae fidei
 & probitatis viro, professione philosopho, & hanc ob
 causam Christianis antecessoribus Imperatoribus accep-
 tissimo, quem impossibile existimes esse mentium: ac-
 cipite Themistium, qui non habens ex recentiorib; Prin-
 cipibus, quem Theodosio æquare possit, ad pricos illos
 laudatissimos Reges se conferens, nõ dubitat ipsam præ-
 ferre illis omnibus: utpote qui assumet, cum probitate,
 prudentia, atq; consilio superasse Lycurgum, fortitudine
 & peritia militari Alexandro Magno extitisse maio em.
 Quod quidem hand amplificatione quadam rhetorice
 artis ostentat, sed certis firmisq; rationibus docet. Essent
 hic defendendae duæ orationes; quibus ipse Themistius
 in eo argumento versatur, ut Theodosii egregias virtutes
 prædicet: sed parcius ob proluxitatem.

XXXIV.
 SYMMACHVS LAV-
 DATOR
 THEODO-
 SII.

h. Symmach.
 li. 2. ep. 45.

At et si hæc satis superque sint ad Theodosii defensionem:
 addimus tamen Latinorum oratorum clarissimum
 Symmachum & ipsum Ethnicum, & Christianorum hos-
 tem, qui publica concione (ut suo loco dictum est) cum
 civiles eius, tum bellicas laudes profecutus, testatur scri-
 bens h ad Flavianum æque Gentilem hominem, eas ad so-
 sua oratione superiores fuisse, ut sibi visus sit illas potius
 attigisse, quam pro rerum gestarum dignitate singulis (ut
 ait) satisfecerit: hæc q; familiaribus ipse litteris apud ami-
 cum atque Principi ob sublatum deorum cultum in
 Theodosium infensum, non autem in gratiam Principis
 pro concione iactata, sed ad aures dicta odio habentis
 Imperatorem Christianum idololatricæ destructorem, ab
 ipso præsertim Symmacho in eundem Theodosium eandem
 ob causam valde permoto. Ut ex his magnam inesse
 vim intelligas veritati, virtutemq; etiam linguas hostium
 coercere, atq; habentis velut in contrarium cultum reflectere,
 & ex inuictiis ad encomia dicenda convertere.
 Sicigitur pro Theodosii defensione adversus eius viru-
 peratores Ethnicos, ipsos etiam Ethnicos scriptores ob-
 necite satis sit.

XXXV.
 PAULINVS
 APOLO-
 GIAM PRO
 THEODO-
 SIO SCRIP-
 SIT.

c Paul. ep. 9.

Ceterum adversus eorundem Ethnicorum calumnias
 longe potentior nactus est Theodosius post mortem
 patronum: etenim ipsum decus Romanæ nobilitatis,
 Christianæ religionis dignum exemplum, Pontius Pauli-
 nus litteris clarus, famaque celebris, eiusmodi suscepit
 provinciam, ut adversus tabulas subfannantes, Theodosii
 famam carperet, lucubrationem luculentam ediderit
 rogatus à quodam pio viro, quo familiariter utebatur,
 nomine Benedicto, prout ipse Paulinus testatur ad Scetu-
 rum hæc scribens: *Alius libellum ex huius est, quos ad Benedictum,
 id est, Christianum virum amicum meum Eudochium scripsisse
 videor, non tamen edidisse conincar. Is enim mihi audiver huius in
 Domino opusculi fuit; sicut ipse epistola, qua libello pro themate
 præscribitur, docet. Factor autem ille circa me libenter hinc ab amico
 laborem recepit, ut in Theodosio non tam Imperatorem, quã Chri-
 sti seruum, non dominandi superbia, sed humilitate famulandi po-
 tentem, nec regno, sed fide Principem prædicarem.* hæc Paulinus:
 & S. Hieronymus ipso exordio epistolæ ad eum scrip-
 tæ de eodem sic habet: *Quid enim in nobis, aut quantum est, ut do-
 lita hæc mereamur proconitum? ut illo ore, quo religiosissimus Prin-
 cepti defenditur, humilis nos modicis laudemur? nominat eam
 Paulini scriptorem Gennadius Panegyricum super vi-
 ctoriam tyrannidum, eius argumenti confcriptum, ut de-*

monstraret ipsum Christianum Imperatorem fide ad or-
 tatione potius, quam armis immanes tyrannosque pius su-
 perasse.

Si vis autem intelligere, quale eiusmodi à Paulino elo-
 cubatum opus fuerit, percontare S. Hieronymum hæc ad
 ipsum Paulinum scribentem: *Librum tuum, quem pro Theo-
 dosio Principe prudenter oratoris, compositum transmissisti, libenter
 legi, & præcipue mihi subdubio in eo placuit: cumq; in primis parti-
 bus vinas alius, in penultimis te ipsum superari: Sed & ipsum genu-
 eloqui pressum est & nitidum; & cum Tulliana luceat puritate,
 crebrum est in sententiis: iacet enim (ut ait quidam) oratio in qua
 tantis verbis laudantur. Præsertim magna est rerum consequentia,
 & alterum pendet ex altero, Quisquid alligaveris, vel sicut super-
 vium, vel mitium sequentium est. Felix Theodosius, qui à tali Christi
 oratore defenditur. Illustrasti purpuram eius, & virtutem legum fut-
 uris saculis consecrasti. Macte virtute: qui tanta habere indumenta,
 qualis exoratus miles eris? O si mihi liceret istiusmodi ingenium
 non per Aonijs montes & Heliconis verticis (ut poeta canit) sed per
 Sion, & Iherosolimam, & Sina excelsa ducere si contingeret docere, que
 didici, & quasi per manus mysteria tradere Scripturarum; nasceretur
 nobis aliquid, quod docti Graecia non haberent. hæc Hierony-
 mus. At de Theodosio hæcenus, cuius exitu optatus quo
 que finis huic quarto tomo Annalium imponatur. Quæ
 vero reliqua sunt anni huius rerum gestarum, sequenti
 tomo dicemus, cum Atreadi & Honorii filiorum eius in
 Imperio successorum acta auspiciat sumus.*

Quem igitur ab exordio Iuliani Imperii inchoavimus
 tomum hunc quartum Annalium, claudimus eundem
 clissimo ad Deum tranfitu Theodosii. In quo quid tan-
 quam in viva tabula, semper loquentibus imaginibus, imo
 clamantibus, expressum habes, quo impietates, que vero
 pietatis sint vires, quive exitus alterutram sectantia Imper-
 atorum; cum velut in scena representata videris di-
 uerfa atq; contraria diversorum Principum studia: con-
 templatufq; fueris, quemnam finem habuerit Apostata
 Iulianus idololorum cultor, quove peruenit Valens hæ-
 reticus propugnator, & quem tandem exitum consecutus
 sit Valentinianus maior, Catholici licet Princeps, sinens
 tamen pro arbitrio quæq; agere idola colere, hæreticq;
 sectari; quo modo diuinam vindictam in se conceitaverit,
 atq; in filios miserabilibus propagari: contra vero qui fue-
 rit religionem pure colentis, & propensius excolentis, imp-
 pietatemq; vna cum impiis infestatans felix ingressus, fel-
 licior progressus, ac tandem egressus felicissimus Theo-
 dosii Imperatoris. Ut vna ferme inspectio intelligant
 Christiani Principes, quos vitare, quos sectari debeant;
 & quonam pacto illorum facta cavendo, Dei indigna-
 tionem effugant; ac diuinam benedictionem, imitando
 Theodosium, consequantur.

IAM quantum tuo beneficio, Dei Genitrix Maria Virgo,
 pensam reddimus; perfoluimusq; illud tibi, à qua pro-
 fitemur acceptum. Tu enim & quæstisti lanam & linum, &
 operata es consilio manuum tuarum. Quod igitur reli-
 quum est operis, tu ipsa perficere; eademq; hila qualiacunq;
 sunt (sint certe aurea in manu tua) in sacerdotalia illa in-
 dumenta contexe, de quibus Danid si *Sacerdotes tui induan-
 tur iussitum, & Dominus q; ait: Sacerdotes eius iudicium salutaris.*
 Duo ista, rogo, nobis contice vestimenta: domestici enim
 tui dicuntur vestiri duplicibus. Hæc petimus, non in iu-
 diosam tunicam polyvitam h, quæ à parte filio tradita,
 fratrem odium conceitavit, & infelici exitu, hæc con-
 specta sanguine, eidem parti immensus dolorem in cussit
 excussitq; lacrymas, ex eo merito iudicanti, filium à fera
 pestima devoratum. Felicitus agni, quam hædi sanguine
 imbuantur fidelium vestes: fatisque ad ornatum quod
 proficit ad salutem: Si quidem diuino est depreceptum
 oraculo: *Beati, qui laverit stolas in sanguine agni.* Tali purpu-
 ra gloriantur Dei filii, coheredes Christi, confortes regni,
 ipsæ Reges, cum Deo in perpetuum regnaturi: in quo-
 tum nos cooptari consortium, tuis, Virgo sanctissima,
 concedat precibus dilectus filius tuus; cui
 gloria & honor in secula.
 Amen.